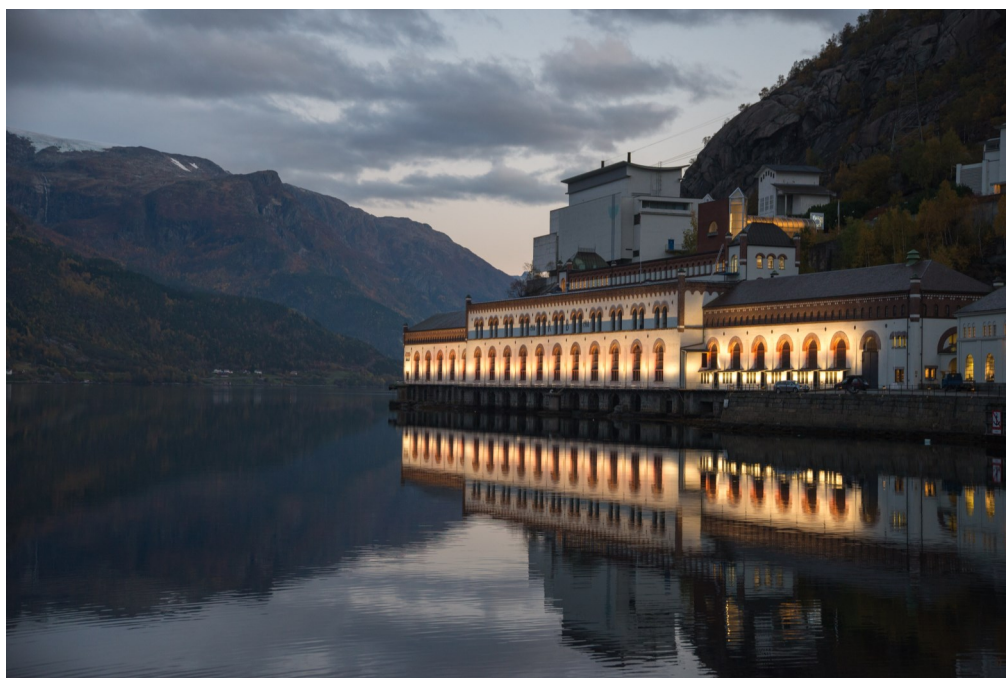

LIV OG RØR

Informasjonsblad for Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum og Museumslaget

Nr. 2 november 2014

Lyssetting av Tysso I

Tirsdag 14. oktober lyste kraftstasjonen Tysso I som eit Soria-Moria-slott ved fjorden og vil no bli eit blikkfang i haustmørket. Med sin monumentale verknad i fjordlandskapet, blir den 180 m lange og 10-14 m breie kraftstasjonen rekna som eit av landets vakraste bygg. Det blei kåra til århundrets byggverk i Hordaland i 2005.

Arkitektar var Thorvald Astrup og Victor Nordan. Den grunnleggjande ideen var at industribygg også skulle

ha estetiske kvalitetar. Det fyrste stasjonsbygget frå 1908 var 50 m langt. Etter som kraftbehovet auka, blei anlegget bygd ut og kraftstasjonen forlenga. I 1918 stod han ferdig slik vi ser han i dag. Bygget representerer den romantiske og heroiske perioden i norsk arkitektur, inspirert av europeiske mellomalderborger og renessanse-slott.

Lyssettinga er finansiert av Hordaland Fylkeskommune og AS Tyssefaldene.

**HUSK: Årets juleverkstad i
Folgefønngata den 06.12.2014**

**Julekonsert i
kraftstasjonen med
Tyssealdalkoret og Odd
Nordstoga
18. desember kl. 19:30**

Museumslagets studietur til Sauda

Museumslaget for NVIM hadde sin årlige tur søndag 31.august, denne gangen til Sauda. 33 personer hadde meldt seg på, og med flott buss og dyktig sjåfør la vi i vei over Saudafjellet.

I Sauda ble vi møtt av fire representanter for Sauda Sogelag, og omvisningen begynte ved Folkets Hus. Sauda har ikke bare latt være å rive det, slik som Odda gjorde, men er attpåtil i gang med å restaurere det. Omviser var kultursjef Åshild Marie Øverland, og det var tydelig at dette brant hun for.

Huset har vært brukt til mange formål : Mange politiske organisasjoner, barne- og ungdomsorganisasjoner, kor, revyer, karneval, kino, juletreffester og dans, opptil flere ganger i uka. Det er vel slik det var i Odda en gang også ?

Nå var det tid for middag på Kløver, og vi ble servert vidunderlig mat !

Etterpå var vi klare for den store rundturen gjennom boligområdene. Som i Odda er det en tydelig forskjell på hvor man bodde, og hvordan man bodde. Eierne av Sauda Smelteverk ble pålagt av kommunen å bygge boliger for sine ansatte, og bydelen Åbøbyen (eller Amerikabyen, som den også ble kalt), ble oppført i tre deler. Den nederste delen var for den laveste arbeiderklassen, den midterste for funksjonærer mens den øverste var for direktøren og andre med høye stillinger. Klasseskillet i Åbøbyen var markant helt fram til 1960-årene. Det ble diskutert om det kunne være helseskadelig å bo i den nederste delen, for den lå så nær fabrikken som spydde ut røyk. En sykdom de kalte lungebrann herjet i årevis, og rundt hundre mennesker døde. Legene ved sykehuset slo fast at det kunne ikke skyldes røyken, men enhver kan jo tenke sitt. Det er fortsatt ingen offisiell forklaring på hvorfor så mange mennesker døde. Uansett er det et faktum at antall lungebranntilfeller gikk sterkt ned da røyken ble borte.

Vi var inne i Industriarbeidarmuseet, som i 1917 ble bygd som bolig for fire familier.

Da vi kom inn i gangen, var det som å komme inn i en av arbeiderboligene i Folgefonngata, og slik var leiligheten også. Huset var i bruk som bolig til ca.1976. I annen etasje er det innredet en leilighet i 1960-tallsstil.

Det hører med til historien at brukerne av disse boligene etter hvert ønsket å eie hus selv, og smelteverket tilrettela dermed et eget byggefelt for bydelene der tomtene ble lagt ut, til svært gunstige priser. Disse husene fikk adressen «Egne Hjem». Noen som kjenner seg igjen ?

Siste del av rundturen gjennom byen gikk til et gammelt kraftverk, Sauda Kraftanlegg III, fra 1930, og videre gjennom fabrikkområdet, som har hatt flere navn og eiere. Manganlegeringsverket ble grunnlagt i 1915 og i produksjon fra 1923. Det tilhørte amerikanske Union Carbide Company og het Electric Furnace Products Company. I 1981 ble det overtatt av Elkem med navnet Sauda Smelteverk, men Elkem solgte det i 1999 til det franske konsernet Eramet. De produserer ferrolegeringer til bruk i stålindustrien,- det meste går til eksport. Man kunne skrive bok om Sauda, og det har jo Kjartan Fløgstad gjort i høyeste grad. Andre kjente saudinger er Bjørn Eidsvåg og Reidar Brendeland. Det er farlig å nevne noen, for man glemmer så mange andre, men disse navnene er i hvert fall velkjente. Visste du forresten at i Sauda snakker man «sausisk»?

Til slutt er det bare å slå fast at Museumslaget har hatt enda en vellykket studietur, og vi takker Bjørn Seim for godt opplegg og reiseledelse. Både quiz og mange morsomme historier i bussen !

Ingunn Eitrheim (forkortet. Red.anm.)

En fornøyd gjeng!

Barnas Loppemarked i Folgefonngata

NVIM arrangerte loppemarked for barn den 23. august. Mange barn meldte seg på og hadde flittig samla leiker hele sommeren. Bodene, Buen og hele hagen ble okkupert av glade unger som handla, kjøpslo, pruta og solgte om en annen i fire timer. Borte i gata hadde Frelsesarmeen sitt loppemarked for voksne, så det var masse folk i gatene og både 'Gottliebes eplekake' (bakt av epler fra treet i museumshagen), sjokoladekake spandert av H.J. Bådsvik, vafler og kaffe var utsolgt på kort tid. Loppemarkedet var en så stor suksess

at NVIM vil prøve å få det til å bli en årlig begivenhet første helga etter sommerferien!

Vi gleder oss!

Mysteriet om et bilde

Kjent utvandningsbilde skjuler en hemmelighet.

Det er ingen i Norge som vet hvem som er avbildet på et av fotografiene som er aller mest brukt for å illustrere utvandringen til USA, men i Seattle bor det en som har svaret.

Dette skriver NRK om bildet av Seljestad Skysstasjon og reiser til Seattle for å løse mysteriet. Der møter de Torbjørg Seljestad fra Odda som kan fortelle at bildet viser hennes bestemor ved samme navn som ble sendt til Skottland for å lære seg engelsk før hun skulle komme tilbake og drive hotellet og skysstasjonen. Bildet viser altså ikke utvandring til Amerika som antatt, men ei reise til utlandet for utdanning.

Bildet og historien har vært kjent og finnes på NVIM i Tyssedal. Så noen i Norge har visst hvem som er avbildet... Men det er selvfølgelig mer spennende å gå over bekken etter vann..... ;-)

Torbjørg, Severina og Ingrid Seljestad

Retur: NVIM; Naustbakken 7, 5770 TYSSDAL

Verv medlemmer til Museumslaget!

Verv medlemmer og få en NVIM kopp!

Du får gratis inngang for deg, og den nærmeste familie (ved familiemedlemskap) i museet si ordinære åpningstid. Du kan delta på Museumslagets årlige turer og arrangement.

Bladet Liv og Rør kommer i posten med informasjon fra NVIM og Museumslaget. Du er med på å støtte stiftelsen Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum.

Museumslaget har også egen facebook-side!

Gå inn og lik oss:

[www.facebook.no/
museumslagetfornvim](http://www.facebook.no/museumslagetfornvim)

[www.facebook.com/
vasskraftmuseet](http://www.facebook.com/vasskraftmuseet)

Kontingentsatser:

Enkeltmedlemmer:	kr	150
Familier:	kr	200
Foreninger og lag:	kr	300
Bedrifter, skoler, etc.:	kr	1 000

Kontakt: Halvor Johan Bådsvik
Epost: oikhjb@online.no
Tlf.: 917 95 114

Kontakt: Olav L. Strand
E-post: olav.strand@yahoo.com
Tlf.: 905 09 351

Bli med i Museumslaget for NVIM og arbeid for et godt museum for Odda og Tyssedal, for vannkrafta og prosess-industrien og deres bidrag til byggingen av det moderne Norge!

Skal du arrangere kurs, seminar eller konferanse?

Vi skreddarsyr opplevingar i historiske omgjevnadar: kulturinnslag, omvisingar, turar, lagbygging, konsertar, etc.

Kontakt oss for tilbod: post@nvim.no - 53 65 00 62

www.nvim.no, www.facebook.com/vasskraftmuseet, www.vasskrafta.no